

Aprob,

Avocatul Poporului,



RAPORT

privind vizita efectuată la Institutul de Psihiatrie Socola – Secția exterioară psihiatrie
Șipote, județul Iași

Sumar:

Prezentul raport, întocmit ca urmare a vizitei la Institutul de Psihiatrie Socola – Secția exterioară psihiatrie Șipote, județul Iași, are ca obiect verificarea condițiilor de cazare și tratament din unitate și este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

1. Cadrul general și organizarea vizitei.
2. Constatările rezultate din vizita efectuată.
3. Recomandări.

1. Cadrul general și organizarea vizitei

Prin Legea nr. 109/2009, România a ratificat Protocolul opțional (denumit în continuare OPCAT), adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului îndeplinește atribuțiile de Mecanism Național de Prevenire a torturii (MNP), conform prevederilor OPCAT, monitorizând în mod regulat tratamentul aplicat persoanelor private de libertate. În acest sens, MNP poate vizita, anunțat sau inopinat, locurile în care persoanele sunt private de libertate, în sensul art. 4 din OPCAT.

În temeiul OPCAT, precum și a art. 4, art. 16 alin. (1), art. 35 lit. a) și art. 39 alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, coroborate cu dispozițiile Ordinului Avocatului Poporului nr. 134/2019 privind aprobarea împuternicirilor și ordinelor de deplasare în scopul realizării anchetelor și vizitelor, în data de 16.07.2020 a fost efectuată o vizită la Institutul de Psihiatrie Socola – Secția exterioară psihiatrie Șipote, județul Iași, având ca obiectiv consolidarea protecției persoanelor aflate în locuri de detenție împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante, precum și verificarea altor aspecte cu relevanță pentru activitatea Mecanismului Național de Prevenire, care pot apărea în timpul-vizitei.

Echipa de vizitare a fost formată din: doamna _____ (jurist), domnul _____ și domnul _____ consilieri ai Centrului Zonal Bacău al instituției Avocatul Poporului, doamna _____, psiholog, colaborator extern, precum și doamna _____ reprezentant al organizației neguvernamentale Asociația "Aproape de Oamenii" Iași – A.D.O.

Având în vedere că, până la data de 15 mai 2020 în România a fost instituită starea de urgență, ulterior fiind stabilită starea de alertă, vizita s-a efectuat numai în spațiile din Secția Exterioară Șipote, județul Iași, care prezentau risc scăzut de infectare cu virusul COVID-19 (birou șef secție).

Anterior efectuării vizitei, membrii echipei de vizitare au participat la o instruire în care s-au prelucrat următoarele materiale: Evaluare de risc și Plan de prevenire și protecție COVID-19, Procedura SSM pentru eliminarea/diminuarea riscului de infectare cu noul coronavirus COVID-19, Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă, Măsuri de electrosecuritate, Legea nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor, Ordinul nr. 3577/2020 privind măsurile pentru prevenirea contaminării cu noul coronavirus SARS-CoV-2 și pentru asigurarea desfășurării activității la locul de muncă în condiții de securitate și sănătate în muncă, pe perioada stării de alertă, Instrucțiuni proprii de securitate și sănătate în muncă specifice activității desfășurate, Măsuri de traseu.

Totodată, medicul echipei de vizitare a procedat la efectuarea triajului epidemiologic, prin verificarea simptomatologiei clinice preponderent respiratorie (tuse frecventă, strănut frecvent, stare generală modificată, rinoree etc.) a membrilor echipei de vizitare, a măsurat temperatura corporală a membrilor echipei de vizitare (toate persoanele având o temperatură situată sub 37,3°C) și au fost purtate discuții cu privire la posibilitatea intrării în contact cu persoane suspecte sau care au fost infectate cu noul coronavirus.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată

Spitalul Clinic de Psihiatrie Socola Iași, reorganizat prin Hotărârea de Guvern nr. 1058/26.11.2014 în Institutul de Psihiatrie "Socola" Iași, este unitate sanitară publică cu paturi, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Sănătății, cu sediul în Iași, str. Bucium, nr. 36.

Institutul de Psihiatrie "Socola" Iași este unitate de asistență medicală de specialitate, de interes național, care are ca obiect de activitate furnizarea de servicii medicale de psihiatrie. La nivelul acestei unități se desfășoară și activitate de învățământ și cercetare științifico-medicală, de îndrumare și coordonare metodologică în specialitatea psihiatrie pentru județele din nordul și estul țării, precum și de educație medicală continuă.

Din partea Institutului de Psihiatrie Socola au participat la discuții directorul medical al Institutului, șefii de secție din cadrul Secției exterioare Șipote, personal medical etc.

În cadrul discuțiilor, directorul medical al Institutului a făcut o scurtă prezentare a situației din unitate, precizând că Institutul de Psihiatrie "Socola" Iași se organizează și funcționează în conformitate cu prevederile Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății. Activitățile organizatorice și funcționale cu caracter medico-sanitar din institut, precum și procedurile și manevrele medicale sunt supuse reglementărilor în vigoare. Problemele de etică și deontologie profesională sunt de competența, după caz, a Colegiului Medicilor din România, a Colegiului Farmaciștilor din România, a Colegiului Psihologilor din România sau a Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moșșelor și Asistenților Medicali din România, precum și a structurii de etică din cadrul Institutului de Psihiatrie Socola.

Institutul furnizează servicii medicale preventive, curative, de recuperare și paleative în specialitățile psihiatrie pentru adulți, cât și pentru copii, cu respectarea normelor privind condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o unitatea sanitară în vederea obținerii autorizației sanitare de funcționare.

Conform statului de funcții aprobat de către Ministerul Sănătății, în cadrul Institutului de Psihiatrie Socola figura un număr de 1364,5 posturi, din care 1220 personal medical și auxiliar, la data efectuării vizitei fiind ocupate 931 de posturi. În cadrul Secției exterioare psihiatrie Șipote erau 118 posturi prevăzute în statul de funcții, din care erau ocupate 101 posturi. Personalul unității era constituit din personal contractual, iar în vederea stabilirii atribuțiilor și răspunderilor s-au avut în vedere acte normative specifice sistemului sanitar, precum și Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată. În acordarea asistenței medicale, personalul medico-sanitar trebuie să se conformeze normelor de etică și deontologie, să acționeze întotdeauna în interesul bolnavului și pentru promovarea stării de sănătate a populației, să aibă o atitudine activă față de nevoile de îngrijire a sănătății fiecărui cetățean, să îngrijească toți bolnavii cu același interes, fără discriminare și fără condiționare de alte avantaje materiale sau servicii personale. Conform informațiilor furnizate de către conducerea unității, în anul 2020 până la data efectuării vizitei, nu fuseseră aplicate sancțiuni disciplinare personalului. De asemenea, în aceeași perioadă nu fuseseră efectuate angajări.

Structura organizatorică a institutului, aprobată prin Ordinul ministrului sănătății nr. 859/18.07.2016, cuprindea 13 secții psihiatrie, fiind era compuse din 870 paturi, astfel:

- Secția psihiatrie I – acuți: 85 paturi;
- Secția clinică psihiatrie II acuți: 85 paturi;
- Secția psihiatrie III acuți: 55 paturi;
- Secția psihiatrie IV acuți: 65 paturi;
- Secția clinică psihiatrie V acuți: 45 paturi;
- Secția clinică psihiatrie VI acuți: 45 paturi;
- Secția clinică psihiatrie VII acuți: 55 paturi;
- Secția psihiatrie VIII acuți-toxicodependență: 45 paturi;
- Secții psihiatrie IX cronici – 50 paturi;
- Compartiment neuropsihiatrie infantilă – 20 paturi;
- Secția exterioară psihiatrie 1 Șipote – cronici de lungă durată: 84 paturi;
- Secția exterioară psihiatrie 2 Șipote – cronici: 66 paturi;
- Secția exterioară psihiatrie cronici I Bârnova: 75 paturi;
- Secția exterioară psihiatrie cronici II Bârnova, îngrijiri paliative: 98 paturi;
- Staționar de zi psihiatrie adulți: 370 locuri.

Cu privire la Secția exterioară psihiatrie Șipote, a reieșit că secțiile medicale erau organizate în sistem pavilionar, fiind conduse de câte un medic șef de secție. La data efectuării vizitei, erau internați 147 de pacienți (71 bărbați și 76 femei), cu vârste cuprinse între 32-80 de ani, astfel:

- Secția exterioară psihiatrie 1 Șipote – cronici de lungă durată: 83 pacienți;
- Secția exterioară psihiatrie 2 Șipote – cronici: 64 pacienți.

Cu privire la condițiile de cazare, personalul unității a precizat că se efectuau permanent reparații și achiziții în vederea îmbunătățirii acestora, astfel în anul 2019 fuseseră realizate reparații curente la grupurile sanitare, la instalațiile sanitare și termice. De asemenea, fuseseră achiziționate televizoare,

lenjerii de pat, pilote, saltele și huse impermeabile saltea, perne, pilote, veselă (câni, castroane, farfurii, linguri), pijamale.

Pe parcursul anului 2020, ca urmare a intervenirii stării de urgență și a stării de alertă, operațiunile de reparații și achiziții au avut drept scop prevenirea infectării cu virusul COVID-19, astfel că, pe lângă achiziția de lenjerii, perne, pijamale, s-au luat în principal măsuri pentru asigurarea materialelor de protecție și a dezinfectanților pentru pacienții și angajații unității, după cum urmează: măști chirurgicale, măști FFP2/FFP3, mănuși unică utilizare, vizete, halate protecție, combinezoane de protecție, acoperitori încălțăminte, dezinfectant pentru mâini, săpun dezinfectant pentru mâini, dezinfectant pentru suprafețe și tablete dezinfectant, lampă bactericidă, termometre, pulsoximetru etc.

Operațiunile de dezinsecție se efectuau periodic și ori de câte ori era nevoie, de către o firmă cu care era încheiat un contract de prestări servicii, din informațiile primite de la personalul secției reieșind faptul că nu a fost semnalată prezența insectelor sau a rozătoarelor în spațiile unității.

Cu privire la verificarea măsurilor luate pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19, membrii echipei de vizitare au reținut că la nivelul Institutului de Psihiatrie Socola, cu aplicare și la Secția exterioară psihiatrie Șipote, s-a întocmit Planul de măsuri privind limitarea răspândirii infecției cu SARS-COV-2, plan actualizat în conformitate cu evoluția legislației pe plan național, precum și cu recomandările Institutului Național de Sănătate Publică.

De asemenea, au fost întocmite proceduri noi, adecvate situației epidemiologice și s-au luat măsuri pentru asigurarea necesarului unității cu substanțe dezinfectante și materiale de protecție.

Până la data de 01.08.2020 la nivelul Institutului de Psihiatrie Socola s-au efectuat 831 teste RT PCR SARS-COV-2, din care : 168 teste efectuate personalului (din care 6 angajați au fost confirmați pozitiv) și 663 teste efectuate pacienților (din care 8 persoane au fost confirmate pozitiv). În perioada menționată, la Secția exterioară psihiatrie Șipote nu s-au înregistrat cazuri suspecte/confirmate pozitiv la SRS-COV-2 în rândul pacienților sau în rândul personalului unității. De asemenea, nu s-au produs incidente deosebite cu privire la siguranța unității.

În conformitate cu Planul de măsuri privind limitarea răspândirii infecției cu SARS-COV-2, la nivelul secției au fost luate numeroase măsuri privind limitarea riscurilor de infectare cu virusul SARS CoV-2, printre care menționăm:

- Informarea personalului și a pacienților cu privire la riscurile infectării cu COVID-19 și a principalelor mijloace de protecție pentru prevenirea infectării;

- Distribuirea de mijloace de protecție atât personalului, cât și pacienților (măști de protecție, mănuși);

- Accesul vizitatorilor a fost strict interzis în perioada stării de urgență, din cauza contextului epidemiologic.

Totodată, conform Procedurii Operaționale privind Managementul Cazului Considerat Suspect de Infecție COVID-19 au fost stabilite măsurile de prevenirea și limitare a transmiterii infecției suspecte cu SARS-COV-2, care includeau următoarele :

- Recunoașterea timpurie a simptomelor pentru limitarea transmiterii infecției.
- Aplicarea Precauțiilor Standard pentru toți pacienții.
- Implementarea suplimentară a Precauțiilor Specifice pentru transmiterea aeriană prin picături și prin contact pentru cazurile suspecte de SARS-COV-2.

- Aplicarea măsurilor de control al mediului unității sanitare, cu intensificarea măsurilor de igienă a mediului;

- Măsuri administrative.

Referitor la informarea pacienților cu privire la drepturi și prevenirea răspândirii SARS-CoV-2, în secție existau afișate liste cu drepturile pacienților și măsurile de prevenire a răspândirii COVID-19, fapt care **nu suplinea însă informarea verbală a pacienților la internare, de către personalul spitalului, având în vedere că pacienții trebuie să fie informați într-o formă și într-un limbaj pe care să poată să le înțeleagă, iar drepturile și mijloacele de a le exercita trebuie, de asemenea,**

explicate, conform art. 44 alin. (1) din Legea nr. 487/2002, republicată. Drept urmare, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se continue informarea și conștientizarea pacienților cu privire la drepturile lor și la metodele de prevenirea a răspândirii SARS-CoV-2.

Referitor la acordarea asistenței medicale, din discuțiile purtate cu reprezentanții conducerii spitalului și ai secției exterioare, au reieșit următoarele:

Institutul de Psihiatrie Socola prin Secția exterioară Șipote asigură asistența medicală în specialitatea psihiatrie pentru pacienți adulți cronici, serviciile medicale de psihiatrie fiind furnizate în regim de spitalizare continuă.

Secția exterioară psihiatrie 1 Șipote (cronici de lungă durată) avea în componență un pavilion pentru pacienți de sex masculin (35), cu un număr de 35 de paturi, precum și un pavilion pentru femei (48), cu 49 de paturi.

Secția exterioară psihiatrie 2 Șipote cronici cuprindea un pavilion pentru pacienți de sex masculin (36) cu 36 de paturi, precum și un pavilion pentru femei (28) cu 30 de paturi, o cameră de gardă, o sală de tratamente și un oficiu farmaceutic.

Conform informațiilor furnizate de către personalul unității, durata spitalizării era criteriul după care se diferențiau pacienții din cele două secții. Astfel, dacă în Secția psihiatrie cronici 2 durata medie a spitalizării era de 60 de zile, în Secția psihiatrie cronici 1 cu internări de lungă durată, deși practic pacienții rămâneau pe toată perioada internăți, din rațiuni administrative, la împlinirea unui termen de 365 de zile se efectua externarea acestora, urmată de reinternare în aceleași condiții. Din analiza Registrului privind internările și externările, s-a evidențiat un număr de 49 de pacienți internați, însă, în fapt, de la data instaurării stării de urgență și până la data efectuării vizitei, din relatările conducerii unității a rezultat că nu s-au realizat nici internări și nici externări propriu-zise.

Conform informațiilor primite de la personalul unității, în Secția exterioară psihiatrie Șipote se efectuau numai internări voluntare.

Cele mai frecvente diagnostice psihiatrice ale pacienților erau: schizofrenia, tulburările depresive, tulburările bipolare, demențele, diverse dependențe. Exista și o bogată patologie somatică pentru rezolvarea căreia pacienții erau consultați și tratați în diverse clinici de specialitate ale spitalelor din orașul Iași. Medicamentele necesare pacienților de la secția Șipote se distribuiau prin intermediul unui punct farmaceutic coordonat de un asistent de farmacie, sub supravegherea farmaciei centrale din cadrul Institutului de Psihiatrie Socola.

Conform statului de funcții, la data vizitei erau încadrați permanent 4 medici, din care câte un medic primar șef secție și un medic primar pentru fiecare secție. **Erau de asemenea vacante două posturi de medic specialist psihiatru.** Din documentele studiate, Secția exterioară avea un număr de 25 de asistente medicale încadrate, precum și **9 posturi de asistent medical vacante.** Erau angajate și 74 de infirmiere și îngrijitoare. Exista o linie de gardă în specialitate psihiatrie, care cuprindea un număr de 5 medici. Programul de lucru al medicilor era de 7 ore pe zi, iar restul personalului lucra în sistem de 8 ore pe zi sau 12/24. **Având în vedere acest aspect, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se efectueze demersurile necesare pentru ocuparea posturilor vacante din statul de funcții, având în vedere că la data efectuării vizitei erau vacante numeroase funcții, cele mai multe fiind înregistrate la sectorul medical și de îngrijire.**

Secția exterioară avea un punct de lucru al farmaciei Institutului de Psihiatrie Socola, care asigura asistența cu medicamente a bolnavilor internați, precum și recepția calitativă și cantitativă a medicamentelor și a altor produse de uz uman, conservarea acestora, eliberarea medicamentelor, conform condicilor de prescrieri.

Echipa de vizitare a constatat că existau întocmite și completate diverse registre medicale (registrul de internări, registrul de consultații, condici de tratament, registrul de evidență a măsurilor de conținție și izolare, registrul de decese etc).

Referitor la consimțământ, având în vedere atât legislația națională, cât și normele CPT, în principiu un pacient trebuie să exprime un consimțământ liber și în cunoștință de cauză pentru toate procedurile medicale care se aplică asupra sa. Cu excepția celor puși sub interdicție judecătorească, toți pacienții internați în secția Șipote aveau la foaia clinică de observație atașat formularul de

consimțământ informat și semnat fie de pacient fie de reprezentantul legal – tutore, având de asemenea atașată și hotărârea judecătorească de numire a tutorelui. De asemenea, exista completat la fiecare foaie de observație și câte un formular de consimțământ privind prelucrarea datelor cu caracter personal. Din relatările conducerii secției a reieșit că existau internați 9 pacienți puși sub interdicție judecătorească, dintre care 4 pacienți la Secția 1 și 5 pacienți la Secția 2.

Din discuțiile purtate atât cu personalul din conducerea secției exterioare, cât și cu cel al Institutului de Psihiatrie Socola a reieșit faptul că, în multe situații, era dificil de a se obține un consimțământ care să întrunească toate exigențele prevăzute în legislație, motivat atât de specificul diverselor afecțiuni (demență, oligofrenie) ale pacienților, cât și de atitudinea aparținătorilor care solicită uneori personalului medical să se implice pentru a ”convinge” pacientul să se interneze.

Nerespectarea prevederilor legale privind consimțământul poate atrage răspunderea medicală sub diversele ei forme. Pentru a obține un consimțământ cât mai autentic trebuie avuți în vedere următorii pași: abilitatea de a înțelege informațiile relevante pentru luarea unei decizii, abilitatea de a aprecia situația factuală și consecințele posibile, abilitatea de a aplica informațiile relevante în mod rațional, abilitatea de a comunica hotărârea în mod voluntar. Problema consimțământului în psihiatrie este una extrem de sensibilă, astfel asigurarea dreptului la autonomie a pacientului este pusă în balanță cu o multitudine de situații posibile, care pot crea dificultăți în realizarea acestui deziderat. Aceasta este cu atât mai pregnantă în actuala pandemie, când societatea se confruntă cu un fenomen de limitare a drepturilor și libertăților celor care până de curând se bucurau de ele la nivel deplin. Soluțiile pentru asigurarea informării și obținerea unui consimțământ pot consta în implicarea mai profundă a familiei pacientului, într-o monitorizare mai eficientă a stării acestuia pentru a surprinde momentele de stabilizare clinică, dar probabil că este nevoie de un efort mai amplu, care să implice și autoritățile cu putere de decizie.

În legătură cu acest aspect, precizăm că în cursul lunii iulie 2020, Curtea Constituțională a României a declarat că articolul 164 alineatul (1) din Codul civil privind „interdicția judecătorească” pentru adulții cu dizabilități este neconstituțional. Acest alineat prevede că „Persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească”. Drept urmare, Institutul de Psihiatrie Socola trebuie să se conformeze noilor prevederi legislative, precum și să urmărească evoluția legislativă în domeniu.

Referitor la măsurile de izolare și contenționare, conform relatărilor personalului medical, contenționarea se realiza cu mijloace omologate, respectiv curele din material textil de tip Segufix. De asemenea, din relatările conducerii a rezultat că măsura contenționării a fost aplicată doar dacă aplicarea celor mai puțin restrictive tehnici a fost neadecvată sau insuficientă, pentru a preveni orice lovire ori vătămare, iar personalul medical este conștient de faptul că folosirea mijloacelor de constrângere trebuie să fie justificată pentru a salva de la un pericol real și concret viața, integritatea corporală sau sănătatea pacientului ori a altei persoane.

Membrii echipei de vizitare au verificat Registrul măsurilor de contenție și izolare, care cuprindea un singur caz de la Secția 1, pacientul fiind externat în anul 2020. Conform registrului menționat, cât și foii de observație clinică corespunzătoare, contenția fusese aplicată unei paciente cu .. Aceasta a fost contenționată mecanic parțial la nivelul membrelor superioare pentru o perioadă scurtă de timp (sub o oră). Dacă în foaia de observație erau consemnate toate informațiile referitoare la această procedură (respectiv: ora și minutul instituirii măsurii restrictive, gradul de restricție, circumstanțele și motivele care au stat la baza dispunerii măsurii, numele medicului care a dispus măsura restrictivă, numele membrilor personalului medical și auxiliar care au participat la aplicarea măsurii, efectuarea vizitelor de monitorizare a pacientului cu precizarea valorii funcțiilor vitale, eventuala prezență de leziuni fizice, ora și minutul ridicării măsurii restrictive), în Registrul măsurilor de contenție aceste informații nu se regăseau consemnate în totalitate. Astfel, nu erau respectate prevederile art. 9, alin.10 din Ordinul Ministrului Sănătății nr. 488/2016 pentru aprobarea Normelor de aplicare a Legii sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002, care prevede că ”Toate informațiile în legătură cu măsura contenționării vor fi consemnate atât în foia de observație, cât și în Registrul de izolare și

conținere”. De asemenea, Registrul nu era tipizat, neexistând rubricile în format tabelar, care să conțină toate informațiile necesare într-un mod ușor accesibil. Existau consemnate în Registrul doar informații despre numele pacientului, circumstanțele și motivele care au stat la baza dispunerii măsurii, gradul de restricție, perioada în care a fost aplicată măsura și numele medicului care a dispus-o. **Având în vedere acest aspect, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se întocmească Registrul măsurilor de conținere și izolare cu respectarea dispozițiilor art. 9, alin.10 din Ordinul Ministrului Sănătății nr. 488/2016 pentru aprobarea Normelor de aplicare a Legii sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002.**

Din relatările personalului medical a reieșit că la Secția exterioară Șipote nu se folosea izolarea ca metodă de restricționare a libertății de mișcare a pacientului, deși în cadrul Institutului de Psihiatrie Socola exista o încăpere cu această destinație. De asemenea, erau utilizate metode de conținere chimică prin folosirea diverselor medicamente: benzodiazepine, antipsihotice etc.

Spitalul raporta evenimentele adverse asociate asistenței medicale (EAAAM). Astfel, în anul 2020 au fost raportate doar la Secția 2 următoarele trei evenimente: o infecție nozocomială cu E. Coli prezentă în urocultura unei paciente, o cădere de la același nivel a unei alte paciente cu producerea unei fracturi de șold tratată nonoperator, precum și o altă cădere de la același nivel a unui alt pacient urmată de producerea de escoriații.

Institutul de Psihiatrie Socola deținea la data efectuării vizitei o singură ambulanță cu o vechime de circa 30 de ani, care era folosită și la Secția exterioară Șipote pentru transportul pacienților în vederea diverselor consulturi de specialitate.

Referitor la măsurile de combatere a infecției cu COVID-19, în contextul pandemiei cu coronavirus, Institutul de Psihiatrie Socola a elaborat o procedură operațională (PO 211-01) privind managementul cazurilor considerate suspecte de infecție cu COVID, în care erau prezentate activitățile, tehnicile și procedurile folosite cu responsabilitățile la fiecare nivel și cu descrierea unor scenarii posibile. Erau detaliate măsurile de triaj epidemiologic, măsurile de igienă, precum și resursele necesare pentru aplicarea protocolului. Din relatările conducerii a reieșit că a existat la nivelul secției Șipote o campanie de testare generală în luna mai 2020, când au fost testați jumătate dintre angajați, în prezent testându-se toți salariații care se întorc din concediu sau care lipsesc o perioadă mai mare de 5 zile de la locul de muncă, în conformitate cu indicațiile medicului epidemiolog angajat al Institutului de Psihiatrie Socola.

Activitatea de triaj epidemiologic era realizată la intrarea în Secția exterioară psihiatrie Șipote de către un asistent medical, care verifica temperatura și simptomatologia personalului, purtând de asemenea și o scurtă discuție cu aceștia. Spre deosebire de structura centrală a Institutului de Psihiatrie Socola, Secția exterioară Șipote avea o situație oarecum privilegiată din punct de vedere epidemiologic, atât datorită localizării, cât și a condițiilor de internare, drept urmare, până la data efectuării vizitei, nu fusese înregistrat niciun caz de infectare cu COVID-19.

Referitor la asigurarea hranei, conform informațiilor primite de la personalul unității, persoanele internate în Secția exterioară Șipote beneficiau de hrană preparată de personal calificat (bucătari) la blocul alimentar al unității. Beneficiarii serveau masa conform programului stabilit în sala de mese în 4 schimburi, unul pentru fiecare pavilion, cu o pauză de 15 minute între serii, pentru efectuarea igienizării spațiului. Există un meniu întocmit pe o perioadă de 10 zile, supervizat de asistentul de dietetică. Persoanele diagnosticate cu afecțiuni medicale cronice asociate (diabet zaharat, hipertensiune arterială) beneficiau de regim alimentar special la indicația medicului. Spre exemplificare, meniul pentru regimul comun din ziua vizitei cuprindea următoarele: mic dejun – ou fiert, brânză telemea, ceai și pâine; prânz – supă de roșii cu orez, piure cu pulpă de pui, pâine și salată de varză; cină – pilaf de orez cu salam, pâine și ceai. **Conform informațiilor personalului, valoarea normei de hrană stabilită prin legislația în vigoare este mică, astfel că valorile calorice ale meniurilor sunt greu de realizat, iar diversificarea meniurilor nu se poate efectua și în funcție de cerințele pacienților.**

Cu privire la decesele intervenite, exista un Registrul de decese, din care a reieșit că în anul 2020, până la data efectuării vizitei, nu avusese loc niciun decedat.

Referitor la acordarea asistenței psihologice, aceasta era asigurată de doi psihologi atestați de Colegiul Psihologilor din România în Psihologie clinică. Din informațiile furnizate de către personalul unității a reieșit că cei doi psihologi erau angajați ai Institutului de Psihiatrie Socola – Secția Exterioară psihiatrie Șipote, însă deserveau toate secțiile institutului, astfel că la Secția exterioară Șipote aveau activitate în zilele de marți și miercuri. La momentul vizitei, psihologii institutului desfășurau activități în alte secții, astfel că discuțiile referitoare la activitatea psihologică au fost purtate cu personalul din conducerea unității. **Având în vedere numărul mare al pacienților Secției exterioare psihitrie Șipote, precum și cazuistica beneficiarilor (deficiențe mintale severe, schizofrenii etc.) care implică desfășurarea de numeroase activități psihoterapeutice individuale și de grup, membrii echipei de vizitare consideră necesar ca activitatea celor doi psihologi să se desfășoare doar în secția exterioară, conducerea Institutului de Psihiatrie Socola urmând să ia măsurile necesare pentru asigurarea asistenței psihologice necesare în celelalte secții de către alți psihologi.**

În cadrul discuțiilor, s-a reținut că evaluarea psihologică a pacienților se făcea în ziua internării, rezultatele fiind consemnate în foaia de observație, iar ulterior se stabilea un Plan terapeutic, care urmărea în linii mari pașii importanți ai terapiei cognitiv-comportamentale, adaptat la nevoile specifice fiecărui pacient.

De asemenea, se efectuează periodic o evaluare de etapă, precum și evaluări psihodiagnostice, la cererea medicului specialist sau a pacientului, utilizând anamneza, observația și instrumente psihologice cum ar fi: Matrici Progresive Raven Standard, MMSE, SCID, W-M, Scalele Hamilton pentru evaluarea depresiei și anxietatii, scale de evaluare a maniei, etc.

În cadrul examinării psihologice are loc evaluarea stării de sănătate mentală și a nivelului de dezvoltare, evaluarea comportamentală și subiectiv-emoțională, evaluarea personalității și a contextului socio-familial.

De asemenea, conducerea unității precizează că se acordă o importanță deosebită și psiho-educației, atât cu pacientul, cât și cu familia acestuia, realizându-se educația pentru sănătate și promovarea unui stil de viață sănătos.

În urma studierii dosarelor pacienților a reieșit că acestea conțineau examenele psihologice la pagina specifică pentru Evaluare psihologică, cele mai des întâlnite diagnostice fiind schizofrenii, tulburări depresive, tulburare de personalitate, tulburări bipolare.

Având în vedere cazuistica beneficiarilor (deficiențe mintale severe, schizofrenii etc.), la nivelul intervenției psihologice se efectuează o intervenție mai ales recuperatorie, centrată pe terapie ocupațională.

Compartimentul de ergoterapie cu punct de lucru în Secția exterioară Șipote funcționa conform prevederilor legale în vigoare, având următoarele atribuții:

- a) să identifice potențialul, capacitățile și nevoile pacienților;
- b) să accentueze punctele forte ale pacienților;
- c) să lucreze cu problemele evidențiate de pacienți;
- d) să încurajeze și să îndrume reabilitarea independentă a pacienților.

Activitatea de ergoterapie era realizată de către un ergoterapeut, angajat al Institutului de Psihiatrie Socola – Secția exterioară psihiatrie Șipote, existând la nivelul secției și o sală de ergoterapie în care se desfășurau activități pe ateliere de croitorie, broderie, țesut, art-terapie-mărțișoare, desen, pictură, spații verzi.

Echipele multidisciplinare erau formate din psiholog, asistent medical, instructor de ergoterapie și infirmieră, activitatea acestora urmărind integrarea tuturor pacienților în activități psihoterapeutice individuale și de grup, în funcție de aptitudinile și capacitățile bolnavului, desfășurarea activităților de ergoterapie în condiții corespunzătoare, precum și reinserția familială și socială a pacientului cu tulburări psihice.

Referitor la activitatea de asistență socială, unitatea vizitată nu avea angajat un asistent social și nici nu era prevăzut un post de asistent social în statul de funcții al secției. De altfel, lipsa unui asistent social a fost adusă la cunoștința echipei de vizită de către conducerea unității în primele momente ale întrevederii inițiale. Conform opiniei echipei de management a Secției

exterioare Șipote, pentru îmbunătățirea activității unității este imperios necesară angajarea a cel puțin un asistent social, iar pentru funcționarea optima a unității s-ar impune angajarea a doi asistenți sociali, câte unul pentru fiecare secție. De asemenea, nu erau întocmite dosare care să conțină situația socială a pacienților.

La nivelul Institutului de Psihiatrie "Socola" Iași erau angajați 4 asistenți sociali, dar care își desfășurau activitatea preponderent la sediul Centrelor de sănătate mintală. Conform informațiilor puse la dispoziție de conducerea unității, începând cu anul 2012 s-au făcut eforturi deosebite pentru soluționarea problemelor care intrau în sfera activității specifice a asistenței sociale, mai ales pentru întocmirea documentelor de identitate pentru pacienți (în cazul a mai mult de 20 dintre aceștia s-au derulat procese îndelungate pentru înregistrarea tardivă a nașterii), încadrarea într-un grad de handicap și asigurarea medicală a acestora, întocmirea anchetelor sociale și identificarea aparținătorilor pentru majoritatea pacienților. De asemenea, începând cu același an (2012), a fost încurajată reluarea legăturilor dintre familie și pacient, un număr important de pacienți au fost reintegrați în familii sau transferați în centre medico-sociale. Alte activități specifice asistenței sociale au vizat acordarea sprijinului necesar pacienților pentru soluționarea unor nevoi speciale – menținerea legăturii cu autoritățile sau regăsirea unor membri ai familiei cu care nu au păstrat de mult timp legătura. **Având în vedere aspectele constatate, membrii echipei de vizită apreciază că se impune completarea schemei de personal a Secției exterioare Șipote a Institutului de Psihiatrie "Socola" Iași cu cel puțin un post de asistent social, precum și scoaterea la concurs a acestuia/acestora în vederea ocupării.**

Referitor la menținerea legăturii cu familia, la data efectuării vizitei, pacienții aveau posibilitatea de a primi și efectua apeluri telefonice prin intermediul telefoanelor din pavilioane. O parte dintre aceștia aveau telefoane mobile proprietate personală, dar nu erau permise telefoanele dotate cu camere foto/video. Conform informațiilor puse la dispoziție de echipa de management a Secției, după instalarea stării de urgență pe teritoriul României, toți aparținătorii cunoscuți ai pacienților au fost informați telefonic cu privire la existența riscului ca pacienții secției să fie expuși unui focar de Covid – 19 și li s-a explicat posibilitatea de a lua în familie pacienții, pentru a nu fi expuși riscului epidemiologic. Urmare a acestui demers inițiat de conducerea Secției exterioare Șipote, niciun pacient nu a fost externat la solicitarea familiei.

Potrivit datelor puse la dispoziție de conducerea secției, aproximativ jumătate dintre pacienți primeau vizite ale aparținătorilor și, de regulă, aceștia aduceau și pachete cu alimente, îmbrăcăminte, obiecte de igienă sau alte bunuri. Toate vizitele erau consemnate în Foile de observație ale pacienților. De asemenea, conținutul pachetelor era consemnat în Foile de observație ale pacienților și era examinat de personalul secției, care se asigura că pachetul nu conține alimente expirate sau obiecte și substanțe potențial periculoase. Alimentele primite în pachete de către pacienți erau păstrate în frigiderul existent în toate pavilioanele secției, aspect gestionat de personalul de îngrijire și supraveghere din pavilionul respectiv. Există o cameră special amenajată pentru desfășurarea întrevederilor dintre pacienți și aparținători, dotată cu masă, scaune, canapea, dar vizitele se desfășurau și în curtea secției, atunci când erau condiții meteorologice favorabile. **Conform informațiilor furnizate de echipa de management a secției, nu era elaborată și aplicată o Procedură privind desfășurarea vizitelor. În acest sens, membrii echipei de vizită consideră că s-ar impune elaborarea, aducerea la cunoștința personalului, pacienților și vizitatorilor conținutul procedurii, precum și aplicarea acesteia.**

În funcție de diagnostic, pacienții puteau primi bilete de voie pentru a merge în comunitate pentru diferite motive – participarea la slujbe religioase la bisericile din comunitate, cumpărături etc.

În ceea ce privește activitățile de terapie, socializare și petrecere a timpului liber, pacienții Secției exterioare Șipote participau, sub coordonarea și supravegherea psihologului unității, la activități de terapie ocupațională în interior – confecționarea unor figurine din hârtie și a unor produse de artizanat, brodat, colorat, citit etc. De asemenea, pacienții care doreau și care aveau dezvoltate minime

abilități specifice participau la activități complexe în atelierele și în sectorul ergoterapeutic agrozootehnic din incinta secției – stupină, sector zootehnic, livadă, atelier de floricultură, îngrijirea spațiului verde etc., sub coordonarea unui instructor de ergoterapie și a infirmierilor.

Alte modalități de petrecere a timpului liber și de recreere ale pacienților constau în participarea la diverse jocuri (table, cărți, rummy, șah), dar și în urmărirea programelor TV și radio, socializare în parcurile din incinta secției, sau participare la activități sportive ușoare - jocuri cu mingea. Mai mult de jumătate dintre camerele de cazare erau dotate cu televizoare conectate la o rețea de cablu tv. În Secție era amenajată o bibliotecă, iar aproximativ 10% dintre pacienți citeau în mod frecvent. **Unitatea nu organiza activități cu pacienții în exteriorul secției și nu existau cluburi pentru desfășurarea activităților în comun, acestea fiind organizate la sala de mese. De asemenea, nu se serbau zilele de naștere ale pacienților. În acest sens, membrii echipei de vizitare consideră necesară diversificarea activităților de socializare și de petrecere a timpului liber prin organizarea de activități și în exteriorul secției, în comunitate, mai ales cu pacienții care nu prezintă un comportament antisocial sau agresiv, cu respectarea măsurilor de prevenire a infectării cu virusul SARS-CoV-2, sau atunci când situația epidemiologică o va permite. De asemenea, identificarea unei formule pentru sărbătorirea zilelor de naștere ale pacienților – cu respectarea măsurilor de prevenție de infectare și răspândire a virusului SARS-CoV-2 sau în momentul când nu vor exista riscuri de infectare cu noul coronavirus (de ex. lunar pentru toți pacienții sărbătoriți în luna respectivă) ar constitui o premisă pentru valorizare și creșterea stimei de sine a acestora, precum și un prilej pentru socializare.**

Referitor la respectarea drepturilor persoanelor cu deficiențe locomotorii, în Secție era internată o pacientă cu un membru inferior amputat, care se deplasa cu ajutorul unui fotoliu rulant pe care-l manevra singură, iar uneori, în funcții de situație, era ajutată de o infirmieră. De asemenea, existau și doi pacienți care aveau nevoie de sprijin la deplasare din partea infirmierilor, iar alt pacient necesita sprijin la deplasarea cu ajutorul unui cadru metalic. Membrii echipei de vizită au constatat că accesul în pavilioane era situat la nivelul solului, drept urmare nu era prevăzut cu rampe care să faciliteze accesul persoanelor cu deficiențe motorii. **Nu existau băi accesibilizate care să poată fi utilizate de către persoanele cu deficiențe locomotorii. În acest sens, membrii echipei de vizită consideră că este necesară adaptarea unor băi pentru a facilita utilizarea lor de către persoanele cu deficiențe locomotorii.**

Referitor la dreptul pacienților de a participa la activități religioase, membrii echipei de vizitare au constatat că în curtea secției se afla o biserică, unde doi preoți angajați ai Institutului de Psihiatrie "Socola" Iași oficiază slujbe și alte activități moral-religioase. Imediat după declanșarea stării de urgență în România, preoții nu s-au mai deplasat la secția exterioară Șipote, dar ulterior au venit și au oficiat slujbe, fără participarea pacienților în biserică, aceștia putând auzi slujba prin intermediul difuzoarelor amplasate în exteriorul bisericii. Conform informațiilor furnizate de către personalul unității, în mod obișnuit, preoții vin la Secția exterioară Șipote cel puțin o dată pe săptămână.

Referitor la respectarea altor drepturi ale pacienților, membrii echipei de vizitare au purtat discuții cu personalul unității cu privire la drepturile patrimoniale ale pacienților. Conform informațiilor primite de la personalul unității, la internare în Secție se întocmea un proces verbal unde erau consemnate toate bunurile pacientului, iar bunurile de valoare ale acestuia erau păstrate într-un seif. Pensiile pacienților care aveau acest drept erau aduse de către lucrătorii Poștei Române la Secție și erau înmânate pacienților sub semnătura acestora, dar și a asistentului medical de serviciu. Acest aspect era consemnat, de asemenea, sub semnătură, în Foile de observație ale pacienților respectivi.

Referitor la colaborarea secției cu organizații neguvernamentale sau instituții, conform informațiilor furnizate de conducerea unității, Secția exterioară Șipote a Institutului de Psihiatrie "Socola" Iași a beneficiat, de-a lungul timpului, de ajutoare importante din partea organizației neguvernamentale *Les amis de Bivolari* din Franța. De asemenea, au existat numeroase inițiative venite din partea unor persoane fizice, juridice, instituții sau organizații neguvernamentale, care au oferit donații constând în hrană sau efecte destinate pacienților, dar fără ca acestea să capete un caracter

permanent. Un sprijin important era primit și din partea bisericilor ortodoxă și romano-catolică, prin reprezentanții ei.

3. Recomandări.

Având în vedere cele de mai sus, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

Conducerii Institutului de Psihiatrie Socola, județul Iași să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. Ocuparea posturilor vacante din statul de funcții referitor la Secția exterioară psihiatrie Șipote, având în vedere că la data efectuării vizitei, erau vacante funcții, cele mai multe fiind înregistrate la sectorul medical și de îngrijire.
2. Întocmirea Registrului măsurilor de conținție și izolare cu respectarea dispozițiilor art. 9, alin.10 din Ordinul Ministrului Sănătății nr. 488/2016 care prevede că ” Toate informațiile în legătură cu măsura conținționării vor fi consemnate atât în foaia de observație, cât și în Registrul de izolare și conținționare”, având în vedere că la data efectuării vizitei Registrul măsurilor de conținție și izolare nu era tipizat și nu conținea toate informațiile prevăzute de legislația în domeniu.
3. Asigurarea asistenței psihologice necesare în celelalte secții ale Institutului de către alți psihologi, urmând ca activitatea celor doi psihologi să se desfășoare doar în secția exterioară, având în vedere numărul mare al pacienților Secției exterioare psihiatrie Șipote, precum și cazuistica beneficiarilor (deficiențe mintale severe, schizofrenii etc.) care implică desfășurarea de numeroase activități psihoterapeutice individuale și de grup.
4. Completarea schemei de personal a Secției exterioare Șipote a Institutului de Psihiatrie “Socola” Iași cu cel puțin un post de asistent social, precum și scoaterea la concurs a acestuia/acestora în vederea ocupării
5. Diversificarea ofertei de activități desfășurate cu pacienții prin serbarea zilelor de naștere ale acestora, precum și prin organizarea de activități în exteriorul secției și în comunitate, atunci când situația epidemiologică o va permite, sau cu respectarea măsurilor de prevenire a răspândirii și infectării cu virusul SARS-CoV-2.
6. Adaptarea unor băi pentru a facilita utilizarea lor de către persoanele cu deficiențe locomotorii.
7. Elaborarea unei Proceduri care să reglementeze modul și condițiile de desfășurare a vizitelor aparținătorilor sau a altor persoane.
8. Continuarea informării și conștientizării pacienților cu privire la drepturile lor (posibilitatea de a face sesizări, sugestii și reclamații etc.) și la metodele de prevenire a răspândirii SARS-CoV-2.

Bacău, 29.09.2020